

Sygn. akt VII AGa 985/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Wybraniec

Sędziowie: SA Ewa Stefańska (spr.)

SA Marek Kolasiński

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Sokołowska

po rozpoznaniu w dniu 25 lipca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa N. S.

przeciwko (...) S.A. w W.

z udziałem Powiatowego Rzecznika Konsumentów we W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 23 stycznia 2017 r., sygn. akt XVII AmC 109/15

uchyla zaskarżony wyrok w punktach pierwszym, trzecim, czwartym i piątym i przekazuje sprawę w tej części Sądowi Okręgowemu w Warszawie – Sądowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 985/18

UZASADNIENIE

N. S. wnosila o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania przez (...) S.A. z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowień zawartych w § 28 i § 30 ust. 1 wzorców umów „Ogólne Warunki Ubezpieczenia (...)” oraz (...)” i „Ogólne Warunki Ubezpieczenia (...)” oraz w punkcie 13 załącznika Tabeli Opłat i Limitów o indeksie (...) /12/08/13 i punkcie 14 załącznika Tabeli Opłat i Limitów o indeksie (...) /11/11/15, o treści:

1) „Zawracie umowy ubezpieczenia wiąże się ze znacznymi kosztami, na które składają się koszty wdrożenia produktu ubezpieczeniowego i koszty akwizycji. Koszty zawarcia i wykonania umowy ubezpieczenia oraz marża Towarzystwa są uwzględnione w wysokości wskaźnika wykupu. Rozliczenie kosztów zawarcia i wykonania umowy ubezpieczenia jest rozłożone w czasie trwania umowy w związku z sukcesywnym pobieraniem opłaty administracyjnej i opłaty za zarządzanie. Rozliczenie kosztów zawarcia i wykonania umowy przez Towarzystwo znajduje odzwierciedlenie w stopniowym zwiększaniu wartości wskaźnika wykupu zgodnie z Tabelą opłat i limitów, o ile Ubezpieczający nie zawiesił opłacania składki podstawowej.”

2) „Począwszy od drugiej rocznicy polisy, Ubezpieczający ma prawo dokonać wypłaty wartości wykupu.”

3) „Wskaźnik wykupu

Rok polisy	
3.	20%
4.	40%
5.	60%
6.	70%
7.	75%
8.	80%
9.	84%
10.	88%
od 11. do 19.	99,5%
od 20.	100%

”

Powódka podała, że wskazane w petitum pozwu postanowienia należy uznać za klauzule abuzywne, albowiem kształtują one prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Wskazała, że w przypadku rezygnacji przez konsumenta z umowy ubezpieczenia, kwestionowane postanowienia dają przedsiębiorcy uprawnienie do potrącenia znacznej części zgromadzonych i wypracowanych pieniędzy, w oderwaniu od realnie poniesionych kosztów, które nie zostały w sposób szczegółowy opisane. Stanowi to „opłatę likwidacyjną”, która może ograniczać uprawnienie konsumenta do rozwiązania umowy, ze względu na obawę utraty wpłaconych pieniędzy.

Pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wnosił o oddalenie powództwa, twierdząc, że kwestionowanych postanowień nie można uznać za abuzywne, gdyż nie spełniają one przesłanek ukształtowania interesów konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający ich interesy. Podał, że od listopada 2014 r. zaprzestał on stosowania kwestionowanych postanowień. Twierdził, iż wypłata wartości wykupu jest głównym świadczeniem stron, które - zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. - nie może zostać uznane za niedozwolone postanowienie umowne. Ponadto

wyjaśnił, że tak wysoki koszt wykupu w pierwszych latach trwania umowy wynika z faktu, iż jej zawarcie i wykonanie skutkuje poniesieniem przez niego wysokich kosztów (m.in. koszty akwizycji, prowizja dla agenta, koszty obsługi polisy).

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uwzględnił powództwo w części obejmującej klauzule o treści:

- 1) „Począwszy od drugiej rocznicy polisy, Ubezpieczający ma prawo dokonać wypłaty wartości wykupu.”
- 2) „Wskaźnik wykupu

Rok polisy	
3.	20%
4.	40%
5.	60%
6.	70%
7.	75%
8.	80%
9.	84%
10.	88%
od 11. do 19.	99,5%
od 20.	100%

»

oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że (...) S.A. z siedzibą w W. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie działalności ubezpieczeniowej. W działalności tej posługuje się wzorcami umów „Ogólne Warunki Ubezpieczenia (...) oraz (...)” i „Ogólne Warunki Ubezpieczenia (...) oraz (...)”, w których odpowiednio w § 28, § 30 ust. 1 oraz w punktach 13 i 14 załączników znajdują się postanowienie o treści:

1) „Zawracie umowy ubezpieczenia wiąże się ze znacznymi kosztami, na które składają się koszty wdrożenia produktu ubezpieczeniowego i koszty akwizycji. Koszty zawarcia i wykonania umowy ubezpieczenia oraz marża Towarzystwa są uwzględnione w wysokości wskaźnika wykupu. Rozliczenie kosztów zawarcia i wykonania umowy ubezpieczenia jest rozłożone w czasie trwania umowy w związku z sukcesywnym pobieraniem opłaty administracyjnej i opłaty za zarządzanie. Rozliczenie kosztów zawarcia i wykonania umowy przez Towarzystwo znajduje odzwierciedlenie w stopniowym zwiększaniu wartości wskaźnika wykupu zgodnie z Tabelą opłat i limitów, o ile Ubezpieczający nie zawiesił opłacania składki podstawowej.”

2) „Począwszy od drugiej rocznicy polisy, Ubezpieczający ma prawo dokonać wypłaty wartości wykupu.”

3) „Wskaźnik wykupu

Rok polisy	
3.	20%
4.	40%
5.	60%
6.	70%
7.	75%
8.	80%
9.	84%
10.	88%
od 11. do 19.	99,5%
od 20.	100%

»

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie twierdzeń stron oraz przedstawionych przez strony dowodów.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w zakresie obejmującym postanowienia wskazane w punktach 2 i 3 pozwu.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Uznanie konkretnego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania w stosunkach z konsumentami wymaga zatem stwierdzenia, że spełnia ono łącznie następujące przesłanki: (1) nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem, czyli zostało narzucone konsumentowi; (2) nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron; (3) ukształtowane przez nie prawa i obowiązki pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami; (4) ukształtowane przez nie prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta. Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszej sprawie przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie może mieć znaczenia, wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umownego. Zakwestionowane postanowienia nie regulują także głównych świadczeń stron. Przedmiotem badania powinna być zatem kwestia, czy zaskarżone postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że dobre obyczaje to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać więc działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające na niekorzyść od przyjętych standardów postępowania.

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności przedmiotowej sprawy, Sąd pierwszej instancji uznał, że postanowienia wskazane w punktach 2 i 3 pozwu stanowią niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., wypełniają one bowiem dyspozycję przepisu 385³ pkt 17 k.c. Zdaniem Sądu Okręgowego, koszt wykupu jednostek uczestnictwa powinien być traktowany jako odstępne, które ma zastosowanie w sytuacji, gdy ubezpieczony odstępnie od umowy ubezpieczenia, co prowadzi do jej wygaśnięcia. Zważywszy na wysokość tego odstępne, zwłaszcza w czasie początkowych pięciu lat obowiązywania umowy, a w szczególności w dwóch pierwszych latach, gdy wypłata wartości wykupu jest niemożliwa, nie sposób przyjąć, aby nie było ono rażąco wygórowane. Odstępne nie może być uznane za właściwe także w przypadku rezygnacji przez konsumenta z usług pozwanego w dalszych latach trwania umowy ubezpieczenia. Tego rodzaju dysproporcja praw przekracza bowiem określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta w przypadku wcześniejszego wypowiedzenia umowy, jednak muszą one pozostawać w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2007 r., sygn. akt III SK 21/06). Ryzyko wynikające z prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności nie może być bowiem przenoszone na konsumenta. Tymczasem, zdaniem Sądu pierwszej instancji, w niniejszej sprawie pomniejszenie wartości wykupowanych jednostek, zwłaszcza pierwszych latach trwania umowy, jest rażąco wygórowane i powoduje, że w przypadku wygaśnięcia umowy ubezpieczony pozbawiony zostaje możliwości uzyskania zwrotu wpłaconych przez niego uprzednio składek, które przypadają na rzecz pozwanego. Wygaśnięcie umowy w ciągu dwóch pierwszych lat od jej zawarcia, oznacza, że ubezpieczony traci całość środków wpłaconych przez niego uprzednio tytułem składek, niezależnie od wartości wpłaconych środków. Takie ukształtowanie stosunku prawnego pomiędzy pozwanym jako ubezpieczycielem i konsumentem jako ubezpieczonym jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, albowiem narusza wewnętrzną równowagę umowy i słuszność kontraktową, dyskryminując konsumenta.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że składka ubezpieczeniowa jest elementem przedmiotowo istotnym umowy ubezpieczenia i jest korelatem świadczenia ubezpieczyciela. Przy ustaleniu zakresu pomniejszenia wartości wykupowanych jednostek należy więc wziąć pod uwagę proporcjonalność świadczeń stron, tj. składki i ochrony ubezpieczeniowej. Zarówno okres świadczenia ochrony ubezpieczeniowej, jak i składka, są podzielne. Dlatego zwrot

składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej powinien być oparty na zasadzie proporcji. Przy tym, przy ustalaniu, czy ubezpieczającemu należy się składka za niewykorzystany okres ochrony ubezpieczeniowej, nie ma znaczenia przyczyna wygaśnięcia stosunku ubezpieczenia przed upływem okresu, na który została zawarta umowa. W szczególności nie jest istotne, z czyjej inicjatywy umowa została rozwiązana i kto ponosi odpowiedzialność za okoliczności, których skutkiem jest wygaśnięcie stosunku ubezpieczenia.

Pozwany wskazywał na wysokie koszty ponoszone przez niego przy zawieraniu umów, związane z obowiązkiem zapłaty prowizji na rzecz agenta, która może osiągać wysokość rocznej składki ubezpieczeniowej. Według Sądu Okręgowego, okoliczność ta nie uzasadnia określenia tak wysokiego kosztu wykupu, zwłaszcza w drugim i kolejnych trzech latach trwania umowy. Pozwany jako przedsiębiorca sam bowiem ustala wysokość prowizji dla współpracujących z nim agentów i to od niego zależy, jakie koszty z tego tytułu ponosi. Przedsiębiorca nie powinien zaś przenosić na konsumenta ryzyka związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, które wiąże się z konieczności poniesienia kosztów prowizji agentów zawierających w jego imieniu umowy z konsumentami. Zakwestionowane postanowienia rażąco naruszają interes ekonomiczny konsumenta, gdyż prowadzą do uzyskiwania przez ubezpieczyciela korzyści kosztem ubezpieczonego, zwłaszcza wówczas, gdy prawo do odstępnego nie przystaje do przyjętego przez ubezpieczyciela ryzyka i odpowiada wysokości prawie całego zaangażowania finansowego konsumenta w pierwszych latach trwania umowy.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że wzorzec umowy określony w punkcie 1 pozwu nie wskazuje, jakie świadczenia zostały objęte pobieranymi kosztami wykupu. Konsument nie ma zatem możliwości stwierdzenia, czy jego świadczenie jest ekwiwalentne i uzasadnione. Pozwany dysponuje natomiast prostym mechanizmem naliczania tej opłaty i fizycznego jej pobierania w drodze potrąceń. Narusza to obowiązek rzetelnego i kompletnego informowania konsumentów o istotnych okolicznościach dotyczących jego praw i obowiązków w zakresie łączącego stosunku prawnego i godzi w zasadę równowagi kontraktowej stron, uniemożliwiając konsumentowi ochronę jego praw.

Przy tym, według Sądu Okręgowego nie można uznać, iż samo postanowienie określone w punkcie 1 pozwu jest abuzywne, gdyż jego treść obejmuje informację dla konsumentów o ponoszonych przez pozwanego kosztach zwarcia i wykonania umowy, przewidywanej marży i sukcesywnym rozliczaniu kosztów w czasie trwania umowy. Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że przedsiębiorca ma prawo do potrącenia poniesionych kosztów, jednak muszą one być ustalone współmierne do poczynionych rzeczywistych nakładów, a także do uiszczonych składek.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelację wniósł pozwany (...) S.A. z siedzibą w W..

Apelacją pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości. Wyrokowi Sądu Okręgowego zarzucił:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miały wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnej oceny materiału dowodowego z przekroczeniem zasady swobodnej oceny dowodów:

(i) poprzez przyjęcie za ustaloną na podstawie zeznań świadka J. Z. zaledwie jednej okoliczności faktycznej (tj. że głównym kosztem pozwanego w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia na życie z (...) jest prowizja dla agenta, która potrafi osiągać wysokość rocznej składki ubezpieczeniowej), podczas gdy z zeznań tych, jak również z dowodów z dokumentów, wynika w szczególności, że obciążenie konsumenta kosztami (poprzez zmniejszenie kwoty wykupu) z tytułu wcześniejszego zakończenia umowy ubezpieczenia pozostaje w związku z kosztami i ryzykiem ponoszonym przez pozwanego w związku z zawieraniem i wczesnym rozwiązaniem umów z (...);

(ii) poprzez ustalenie, że pozwany samodzielnie i jednostronnie określa wysokość prowizji dla współpracujących z nim agentów i to od niego zależy, jakie koszty z tego tytułu ponosi, podczas gdy ustalenie to jest sprzeczne z treścią zeznań świadka J. Z., które sąd uznał za wiarygodne;

2. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia w sposób uniemożliwiający dokonanie oceny toku wywoodu Sądu Okręgowego i motywów, którymi się kierował, a które doprowadziły do wydania zaskarżonego wyroku, faktów, które uznał za udowodnione i w oparciu o które zapadło zaskarżone rozstrzygnięcie, oraz przyczyn, dla których uznał postanowienia z punktu 1 sentencji zaskarżonego wyroku za niedozwolone;

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, pomimo, że nie poddawały się one kontroli pod kątem ich abuzywności z uwagi na to, że tabela w sposób samodzielny nie określa praw i obowiązków konsumenta, ewentualnie, że obydwie postanowienia w sposób jednoznaczny określały świadczenie główne pozwanego z umowy ubezpieczenia na życie z (...) co stanowiło nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie zgłoszonych przez pozwanego zarzutów;

2. art. 385¹ k.c. oraz art. 385³ pkt 17 k.c. poprzez uznanie, że postanowienia wzorca umowy zastrzegały rażąco wygórowane odstępne, podczas gdy postanowienia te nie dotyczyły sytuacji odstąpienia od umowy i nie mogły zastrzegać odstepnego;

3. art. 385¹ k.c. poprzez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, pomimo, że nie naruszały one dobrych obyczajów, ani nie naruszały interesów konsumenta w stopniu rażącym;

4. art. 385¹ k.c. poprzez uznanie całego postanowienia tabel opłat za niedozwolone, pomimo że sąd ograniczył się do oceny zaledwie kilku podpunktów rozbudowanej konstrukcji tego postanowienia, bez zbadania, czy przesłanki z art. 385¹ § 1 k.c., zwłaszcza przesłanka rażącego naruszenia interesów konsumenta, zostały spełnione w stosunku do każdego z podpunktów odrębnie.

Powódka N. S. wносиła o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie, o ile zmierza do uchylecia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy dokonał niepełnych ustaleń faktycznych oraz tylko częściowej oceny prawnej zaskarżonych klauzul. Dlatego Sąd Apelacyjny nie może podzielić ustaleń faktycznych i oceny prawnej Sądu pierwszej instancji. Okoliczność, że Sąd Okręgowy wypowiedział się zbiorczo co do klauzuli objętej punktem 2 pozwu (dotyczącej pierwszych dwóch lat polisy) oraz dziesięciu osobnych klauzul objętych punktem 3 pozwu (dotyczących poszczególnych lat polisy, począwszy od 3-go roku), a i w tym zakresie oparł swoje wnioski na niepełnych ustaleniach faktycznych i nie dokonał wnikliwej analizy prawnej, powoduje, że nie rozpoznał istoty sprawy, co uzasadnia uchylene zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Trafny jest podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 385¹ k.c. poprzez uznanie całego postanowienia tabel opłat za niedozwolone, pomimo że Sąd pierwszej instancji ograniczył się do oceny zaledwie kilku podpunktów rozbudowanej konstrukcji tego postanowienia, bez zbadania, czy przesłanki zostały spełnione w stosunku do każdego z podpunktów odrębnie. Klauzule te dotyczą kosztu wykupu dla poszczególnych lat polisowych. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd pierwszej instancji potraktował powyższe klauzule jako jedno postanowienie umowy, pomimo że przewidują one różną wysokość kosztów wykupu. W uzasadnieniu tym wskazano jedynie, że zważywszy na wysokość „odstepnego”, zwłaszcza w czasie pięciu początkowych lat obowiązywania umowy, nie sposób przyjąć, aby nie było ono rażąco wygórowane. Jednakże Sąd Okręgowy nie wyjaśnił, do jakiej wysokości koszty wykupu uznaje za rażąco wygórowane i dlaczego. W szczególności zakwalifikował w ten sam sposób także postanowienia dotyczące lat od 11 do

19, gdzie koszty te wynoszą 99,5%, a nawet lat od 20, gdzie koszty te wynoszą 100%. Rozstrzygnięcie to należy uznać za nieuzasadnione.

Zasadnie zarzucono również w apelacji, że Sąd Okręgowy nie odniósł się do twierdzenia pozwanego, iż postanowienia dotyczące kosztów wykupu określają główne świadczenie strony sformułowane w sposób jednoznaczny, a zatem nie podlegają badaniu po względem abuzywności. Pomimo, że pozwany twierdzenia te podparł obszerną literaturą prawniczą, Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do tej argumentacji i nie podjął z nią polemiki, stwierdzając kategorycznie, że zakwestionowane postanowienia nie regulują głównych świadczeń stron.

Sąd Okręgowy trafnie wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta w przypadku wcześniejszego wypowiedzenia umowy, jednak muszą one pozostawać w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy. W sytuacji, gdy pozwany w odpowiedzi na pozew zawnioskował dowód z opinii biegłego, Sąd pierwszej instancji powinien w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyjaśnić, dlaczego wniosku tego nie uwzględnił, a w szczególności, czy dowód ten uznał za zbędny. Tymczasem Sąd Okręgowy nie odniósł się do tego wniosku dowodowego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, pomimo że oddalił go postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 9 stycznia 2017 r. Natomiast ocenę prawną zaskarżonych klauzul oparł wyłącznie na wysokości kosztów wykupu, nie badając kwestii pozostawania ich w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy dokona odrębnej oceny każdej z zaskarżonych klauzul w aspekcie ich abuzywności. W tym celu rozważy zasadność ewentualnego uzupełnienia postępowania dowodowego w zakresie niezbędnym do wyczerpującego ustalenia stanu faktycznego sprawy, a następnie, w oparciu o ustalone okoliczności faktyczne, dokona oceny prawnej każdej z klauzul, mając na uwadze potrzebę skorzystania z wiadomości specjalnych oraz treść przepisów szczególnych.

W związku z nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd Okręgowy oraz będącym tego konsekwencją uchynieniem zaskarżonego wyroku przez Sąd Apelacyjny i przekazaniem sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, odnoszenie się przez Sąd odwoławczy do wszystkich szczegółowych zarzutów apelacji było niecelowe.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był art. 386 § 4 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.